

Om Oplivelse af historisk Sans.

Foredrag paa Skolemodet i Eshjerg, Fastelavnsmandag 10. Febr. 1902.

Af Provst J. Nissen i Brorup.

Provst J. Nissens foredrag for en forsamling af lærere i Eshjerg 10. febr. 1902 »Om oplivelse af historisk Sans« kan betragtes som en »programerklæring« for det nystiftede Historisk Samfund. Man har derfor i 75-året genoptrykt artiklen til sammenligning mellem ide og virkelighed.

JEG traf sidste Sommer i Ribe Domkirkens Historiker Pastor Dr. Helms, der var saa elskværdig nærmere at vise mig adskillige Partier af Kirken. Ved denne Lejlighed kom vi til at tale om det store Taarn, der herude paa det flade Vestland kan ses viden om og ses ogsaa mange Mil nede i Sønderjylland, og Dr. Helms omtalte, at dette sammen med en anden af det sydvestlige Jyllands Mærkværdigheder, den store Sten i Tirslund, havde givet Anledning til en Talemaade der paa Egnen, som gamle Pastor Krarup i Føvling i sin Tid havde fortalt ham. Ligesom man slutter en Historie med de kendte Ord: »Snip, snap, Snude — nu er den ude — tip, tap, Tønde — nu kan du begynde«, eller som man føjer til, i hvert Fald ude i Vestjylland; »og fortæl saa én lige saa lang og lige saa trang, men ikke den selvsamme,« saaledes hedder det fra gammel Tid i det sydvestlige Jylland: »Snip, snap, snude o. s. v. tip, tap, Tønde, nu maa du begynde — »og nu skal Rive Taarn og Tirslund store Sten hænge i din Næs', til du fortæller en li'saa lang og li'saa trang, men it den selv sam'.«

Jeg mindes for en Del Aar siden at have hørt det samme af en gammel Mand dér paa Egnen; men da jeg nu havde faaet det opfrisket i Erindringen, søgte jeg hos forskellige at komme til Kundskab om, hvorvidt Talemaaden endnu brugtes eller kendtes. Dette har jeg imidlertid ikke kunnet opdage, og jeg har deri set et Vidnesbyrd om, ikke blot hvor let gamle Ord og Talemaader udviskes og glemmes i vore civiliserede Tider; men navnlig ogsaa om, hvorledes det at fortælle Historier og »Emter«, Sagn og Minder, historiske Overleveringer fra en nærmere og fjærnere Tid eller en nærmere og fjærnere Omegn efterhaanden er bleven sjældnere og sjældnere. Thi det har jo sikkert nok været almindeligt. Blichers »e Bindstouv« er vel kun nogen særegent for den paagældende Egn ved den særegne Lejlighed, der dér var givet til at lade de paagældende Historier løbe af Stablen; men i andre Egne var der andre Lejligheder, og særlig Lejlighed var der jo da allevegne ved de festlige Gilder og Sammenkomster. Saa fortaltes de gamle Historier og nye droges frem, og der blev talt om Egnens Minder og Mærkværdigheder, om hvad vore Fædre og Bedstefædre havde oplevet i Krigstid eller Fredstid og — man kan vel sige: »var der og meget Løgn iblandt, saa var en Del deraf dog sandt«, i hvert Fald, det var Vidnesbyrd om en historisk Sans og Interesse, der — mener jeg — var af det gode, som aabnede Vej til aandelige Værdier af betydelig Rækkevidde.

Nuomstunder finder man kun lidet eller intet af dette. Nu er det andre Ting, som optager Sind og Tanke og er Genstand for Samtale, naar Folk kommer sammen. Nu drøftes det, man har læst i Aviserne, Politik og Samfundsspørgsmaal paa en mere eller mindre sagkyndig Maade, eller maaske den nyeste Literatur og den forskellige Kritik, der er fremkommen over den. Om

adskilligt af det, der staar i Aviserne, saavel som en Del af Døgnliteraturen, kan man vel nok med Rette sige i overført eller ligefrem Betydning, »det er ikke værd at tale om«; men ellers kan jeg kun hilse det med Glæde, naar Folk taler om Politik og Samfundsspørgsmaal, især naar man ikke nøjes med at holde sig til »Bladene« — jeg sagde ikke Aviserne — men søger at komme ind til »Kærnen« i de forskellige Spørgsmaal, og det er jo en ren Fornøjelse, naar Folk kan blive saa ivrige i Drøftelsen af et saadant Emne, saa de derover glemmer Kortene. Ogsaa gennem Drøftelsen af disse Spørgsmaal tilføres og aabnes der Vej til aandelige Værdier af Betydning; men jeg vilde i høj Grad beklage, om Optagetheden af Tidens Strømninger skulde bringe Folk til at glemme Fortiden og svække den historiske Sans, beklage det af tre Grunde: for det første, fordi det da kun altfor let ender med, at det bliver ikke Tiden, men Strømmen, man følger med, og som Hostrup siger »kan Strømmen ta' dig, saa vil den sluge dig.« Derimod gælder det vel om at følge med Tiden; thi »gaar Tiden fra dig kan den ej bruge dig«; men man kan ikke virkelig følge med Tiden uden at søge ret at kende den, og for at kende Tiden maa man ogsaa til en vis Grad kende Fortiden, hvorpaa den bygger. Og dernæst vil jeg beklage, om Optagetheden af Tidens Strømninger skulde bidrage til at svække den historiske Sans, fordi jeg ikke ved noget bedre Middel end det at kende Fortiden og udvikle den historiske Interesse til at faa Samfundsfølelse frem i god Forstand; og endelig fordi det er saa fornøjeligt og oplivende at sysle dermed, vistnok for de allerfleste. Jeg tror, at saa at sige enhver har en medfødt historisk Sans; derfor behøver denne heller ikke at fremkaldes eller skabes, men vel at oplives, og

dette tror jeg da, at den i høj Grad trænger til baade hos smaa og store nu om Dage.

Derfor har jeg været glad ved at komme til at tale om Sagen her; thi skal der være Tale om Oplivelse af historisk Sans i al Almindelighed, da gælder det ikke mindst om, at man kan faa Lærerne med dertil og med ind i Arbejdet derfor. Det gælder det om, ikke blot fordi Læreren ved de fleste eller overmaade mange Sammenkomster paa en Egn jo gjerne er en sikker Mand og ofte har en ikke ringe Indflydelse paa i en større eller mindre Kreds, i hvad Retning Samtalen kommer til at gaa; men ogsaa fordi det jo er en gammel og vis Vej, naar man vil have noget frem hos de store, da at begynde med de smaa. Og Spørgsmaalet har jo da ogsaa den største pædagogiske Betydning med Hensyn til selve Historieundervisningen i Skolen. Naar Emnet lyder, »hvad der kan gøres for Oplivelsen af historisk Sans«, saa maa jeg dog sige, at jeg har ikke selv givet det denne Titel, men kun i al Almindelighed meddelt efter venlig Opfordring, at jeg vilde tale »om Oplivelse af historisk Sans«. Naar Talen nemlig er om, »hvad der kan gøres« for denne Oplivelse, saa kan Sagen jo uden Tvivl ses fra flere Sider, og der kan nævnes forskelligt, hvis Emnet i saa Henseende skulde udtømmes. Jeg haaber ogsaa, at der i en eventuel Forhandling vil blive fremdraget forskelligt; men min Tanke er i Grunden særlig kun at fremdrage en enkelt Ting, et enkelt Synspunkt, jeg har særlig én Kile, som jeg gjerne vilde drive paa, og det er denne, at Vejen til Oplivelse af historisk Sans, den gaar igennem Lokalhistorien, den stedlige Egns Histore; det er denne, jeg mener, der maa drages frem i en ganske anderledes Grad, end det nu almindelig er Tilfældet baade overfor store og smaa.

Den første Opgave, siger Livingstone, hvor Talen er om Missionsarbejde, er den geografiske. Jeg vilde gjerne sige det samme her, hvor Talen er om Oplivelse af historisk Sans, eller om man vil om Historieundervisning, den første Opgave er den geografiske. Vi kende alle det Arbejde, der i de sidste Par Menneskealdrer er gjort herhjemme for at undervise i forskellige Fag paa historisk Maade. Her hvor Talen er om selve Undervisningen i Historie, vilde jeg ønske, og det staar forøvrigt i bedste Overensstemmelse med det andet, at den kunde blive noget mere geografisk. Dette er jo ogsaa noget, som man i anden Forstand er ved at komme mere ind paa, særlig hvor Talen er om Kulturhistorie; men naar jeg her taler om at gøre Historieundervisningen mere geografisk, saa er det dog ikke med Henblik paa de store historiske Synspunkter, jeg siger det, men mere for at vende Blikket mod den stedlige Kreds, den hjemlige Egn. Vejen til Oplivelse af historisk Sans gaar igennem Lokalhistorien. Jeg har jævnlig holdt historiske Foredrag i min Kreds; men jeg véd aldrig, at Folk har lyttet med saa spændt Opmærksomhed som de faa Gange, hvor jeg har fortalt om historiske Forhold og Personligheder fra selve Egnen. Man maa begynde med det, der hænger eller kan komme til at hænge Folk i Næsen. Er det ikke noget saa kæmpemæssigt som Rive Taarn og Tirslund store Sten, saa kan Sager af mindre Dimensioner jo da ogsaa gøre det. Det er noget, som de allerfleste vil interessere sig for, hvad man saaledes kan møde blot en lille Smule Spor af paa sin Vej, og herfra kan der saa bygges videre.

Men der er da et Forhold, som jeg mener har den allerstørste Betydning paa Skolens Omraade. Skal Historieundervisningen have et godt og varigt Udbytte, da maa den historiske Sans oplives og opøves; men

Vejen hertil gaar, tror jeg bestemt, ogsaa hvor Talen er om de smaa, gennem den stedlige Historie, den hjemlige Egns historiske Minder og Personligheder, afpasset selvfølgelig efter Børnenes Alder og Fatteevne. Dette anvendes jo ret almindeligt, hvor Talen er om Geografiundervisning; men hvorfor ikke overføre det samme, saa vidt det er muligt, paa Historieundervisningen. Jeg har i saa Henseende personlige Erindringer fra min egen Skolegang som Barn, som jeg mener har havt den største Betydning for Udviklingen af min historiske Sans. Engang havde vi en gammel Præst til at vikariere for Historielæreren, der var syg, og jeg glemmer ikke den drastiske Beskrivelse, han gav af Cimbrernes og Teutonernes Indfald i det romerske Rige, og hvilket Indtryk det gjorde paa mig, at disse vilde Mennesker, klædt i Dyreskind og Kohuder, hvis Horn stak frem i Panden for at give dem et endnu vildere Udseende, var kommen heroppe fra vort Land. Jeg tror bestemt, at min Interesse for Danmarks forhistoriske Tid daterer sig fra dette Indtryk, skønt jeg dengang kun var 8 Aar. Et Par Aar efter kom Historielæreren lejlighedsvis til at fortælle — jeg maa indskyde den Bemærkning, at det var i Haderslev, jeg gik i Skole — hvordan Peter Hjort Lorenzen var bleven jaget ud af Slesvigs Stændersal, fordi han talte dansk, en Mand, hvis Familie jeg daglig mødte paa Gaden, hvis Sønnesøn jeg sad ved Siden af i Skolen, hvis Hus og Hjem endnu var bevaret. Det gjorde det stærkeste Indtryk paa mig, og jeg véd bestemt, at min Interesse for vor nationale Historie daterer sig derfra og fra den Bog om ham, skreven af Lavrids Skau, som jeg kort efter fik fat i og pløjede igennem.

Derfor gentager jeg nu paany: den første Opgave for en Lærer i Historie er den geografiske. Det gælder om

at blive godt hjemme i Egnens historiske Minder og Overleveringer, saa at det kan benyttes paa en skøn-som Maade i Undervisningen. Og der er vist slet ikke saa lidt deraf de fleste Steder — ja her i Esbjerg ved jeg nu ikke, om der er ret meget; men gaar man ud i Amtet, og her er jo Lærere fra hele Ribe Amt, saa vil man nok ikke finde saa lidt de fleste Steder, naar man vil samle sammen derpaa. Der er først de ældste Min-der: Gravhøje, Jættestuer, Langdysser, Runestene, som der jo da findes adskillige af hist og her, for Hojenes vedkommende jo endog i stort Antal. Saa er der Sted-navnene og Resterne af fordums Skove i de gamle Ege-krat, der er spredt rundt omkring. Somme Steder finder man jo endog Spor af Agre og Agerfurer midt inde i disse gamle Egekrat, saaledes som man f. Ex. kan se det i det gamle Egekrat i den vestlige Side af Langeskov heune ved Brørup Station. Da jeg for en Del Aar siden saa det første Gang, tænkte jeg, at det stammede fra den store Affolkning i den sorte Døds Tid. Senere er jeg dog kommen i Tvivl derom ved at faa opfrisket i Saxo, hvad han fortæller om den store Hungersnød i de gamle Dage, der gav Anledning til Udvandringen af den store Flok, der under Navn af Longobarderne faldt ind i Italien i det sjette Aarhundred. Thi, fortsætter Saxo der, havde man nys for mange Folk i Danmark, da fik man nu snart for faa; mangelsteds hvor man før havde pløjet og saaet, dér groede nu Furerne til af Mangel paa Hænder, og Sko-vene udbredte sig paa mange Mile og skabte et Vildnis, hvor man før saa blomstrende Agre og Enge. At det maa være gaaet saaledes til, viser Tingenes nuværende Beskaffenhed tydelig nok; thi midt inde i Skovene ser man endnu den Dag idag Spor af Furer og Rene, og da nu ingen skal bilde os ind, at man har pløjet og

saaet inde mellem Træerne, saa maa nødvendig Agrene have ligget øde, indtil de i Tidens Længde blev bevoxede med Skov. Ydermere saa finder man ikke blot skovbegroede Gravhøje, men ogsaa tidt Stendysser midt inde i Tykningen, som jeg mener — det er stadig Saxo jeg citerer — har den Oprindelse, at de gamle Bønder vare kloge nok til at sanke Stenene af deres Agre og lægge dem ved Enden for ikke hvert Øjeblik at faa et Skaar i Plovjærnet, saa at de gav et lille Stykke af Jorden bort for at kunne have Resten desbedre.

Saa vidt Saxo. Men enten nu disse Agerfurer, som man endnu finder Spor af midt inde Resterne af de fordums Skove, stammer fra en saa fjærn Fortid eller fra en senere Tid, saa er det dog et Fænomen af betydelig historisk Interesse, forekommer det mig, at man endnu den Dag idag finder Spor af det samme, som allerede af Saxo omtales som en Mærkelighed. Fremdeles skal jeg pege hen paa de gamle Sagn, saaledes som det om Tirslund Stenen, og Folkeviser, særlig hvor disse kan stedfæstes, hvad enten nu Overleveringen er mere eller mindre paalidelig, som i denne Sammenhæng har mindre at sige. Derefter kommer Kirkerne, som man de fleste Steder endnu har staaende i hele deres ærværdige Ælde. Den ærværdigste og interessanteste er selvfølgelig Ribe Domkirke, paabegyndt i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede af Biskop Thuge, der faldt i Slaget ved Fodevig 1134. Jeg ved ikke af, at jeg før har havt særlig Interesse af det Slag; men siden jeg bed Mærke i, at her faldt blandt andre Grundlæggeren af den stolte Bygning, der endnu knejser midt iblandt os, har det unægtelig faaet en særlig Interesse for mig. Ribe Domkirke er jo en Guldgrube til Oplivelse af historisk Sans, om man ellers ret vilde benytte den som saadan; men har man ikke Lejlighed til nærmere at

tage den i Øjesyn, saa lad os kun først holde os til vore egne gamle Landsbykirker, der, hvor uanselige og lidet mærkelige de end maatte være, dog frembyder stor historisk Interesse allerede, som før sagt, paa Grund af deres Ælde. Der er Bygningsmaterialet, hvad enten dette — som for en Del Kirker i Ribeegnen ligesom Domkirken — er den rhinske Tuf, hentet nede fra Rhineggen i Nærheden af Köln og ført hertil ad Søvejen, hvilket atter aabner et historisk Perspektiv til den Tid, da Ribe var en af Danmarks vigtigste Handelspladser og havde en sejlbar Havn; eller det er Kampen, Granitten, som de fleste af vore gamle Landsbykirker, rejst i det tolvte og Begyndelsen af det trettende Aarhundrede, er bygget af, for adskillige Kirkers vedkommende herovre i Vestjylland ligesom i Ribe Domkirke blandet med den brune jærnholdige Stenal, eller det endelig er Murstenskirkerne eller de Dele af de gamle Kirker, Taarn og andre Partier, der er bygget af Murstenen, og som viser hen til en noget senere Tid, idet den Kunst at brænde Mursten først blev kendt i Danmark efter Aar 1160. Saa er der de forskellige Stilarter, den gamle romanske eller den gothiske Stil, som man ogsaa finder Spor af selv i vore tarveligste Landsbykirker, om ikke i selve Bygningen, saa i Udsmykningen. Der er Billeder og Indskrifter, Billedskærerarbejder og Billedhuggerarbejder paa Altertavle, Prædikestol, Stolestader og Pulpiturer, Døbefont og Døbefad, Lystestager, de hellige Kar osv. Nogen egentlig digterisk eller kunstnerisk Værdi har de jo sjælden, men historisk Værdi har de jo i betydelig Grad. Naar jeg var Lærer, vilde jeg først selv se at sætte mig ind i disse Ting saa godt som muligt, og saa vilde jeg en Gang om Aaret eller mere paa en køn Eftermiddag tage Stav i Haand og tage de flinkeste Børn med eller hvem der ellers havde Lyst,

dog ikke for stor en Kreds ad Gangen, og vandre hen til saadanne historiske Minder, ikke mindst til Kirkerne, og gennemgaa dem saa godt jeg kunde, og jeg tvivler ikke om, at det vilde have den største Betydning for Oplivelsen af den historiske Sans.

Fra Kirkerne kan Vejen saa gaa til andre gamle Bygninger eller Ruiner af saadanne. Der er gamle Borgpladser, Donslund, Hundsbæk, Skodborghus f. Ex., for at nævne nogle henne fra min Egn, hvortil historiske Personligheder, som vi kende saa godt fra den almindelige Fædrelandshistorie, har været knyttet. Der er gamle Borge som Estrup og Sønderskov med Hovedbygninger fra Begyndelsen af det attende Aarhundrede, men med Kælderhvelvinger, der gaar adskillige Hundreder Aar længere tilbage. Der er gamle Præstegaarde, opførte i Slutningen af det syttende Aarhundrede efter de store Ødelæggelser i de forfærdelige Krige i dette Aarhundrede, som der endnu vil kunne nævnes og findes mange Spor af. Ja henne i mit Provsti er der nu kun én Præstegaard tilbage fra Slutningen af det syttende Aarhundrede, den næstældste er min egen, og den er først fra 1795; men maaske er der flere her længere vestpaa. Ogsaa de ældste Bøndergaarde og de ældste Huse, selv om de ikke er stort mere end hundrede eller halvandet hundrede Aar gamle, er det værd nærmere at bese. Ofte kan der ogsaa findes kønne Inskriptioner over Dørene eller andetsteds paa de gamle Huse. I Parenthes bemærket, hvorfor pryder man ikke mere Bygninger med Inskriptioner udover et kedeligt Aarstal eller nogle Begyndelsesbogstaver til vedkommendes Navne. Særlig større Bygninger eller Bygninger af mere offentlig Karakter burde det ikke forsømmes paa. Den gamle Indskrift paa Frederik den fjerdes Skolebygninger var dog køn og rørende og frembyder nu for os megen historisk

Interesse. Det har været mig en Sorg, at af de henved 30 nye Skoler, der har rejst sig i mit Provsti siden Skolelovens Gennemførelse, er der ikke en eneste, saa vidt jeg ved, der er bleven forsynet med en Indskrift. Jeg arbejdede paa at faa det gjort henne i mit eget Pastorat paa den nye Skole i Eskelund og havde givet Forslag til forskellige Indskrifter; men det viste sig, at der var slet ingen Stemning derfor. Det forekommer mig, at man ogsaa heri vilde have et Middel til Oplivelse af historisk Sans hos Nutid og Eftertid, som det var værd at benytte.

Komme vi saa til forrige Aarhundrede, saa blive de historiske Minder jo fyldigere og komme os nærmere. Der er Minderne fra vore Krige og om Mænd, der har deltaget i disse. Rigtignok har Ribe Amt ikke været Genstand for store Slag og store Troppebevægelser, men noget har der dog været, som det er værd at gemme paa. Jeg begravede for tre Aar siden den gamle mangeaarige Sognefoged i Gesten Anders Kristian Hansen, der døde hos sin Søn i Brørup. Det var ham, der blev beskyldt for at have givet vore Tropper den Underretning, der førte til den sejrige, smukke lille Træfning ved Vorbasse, hvad han dog ikke havde paa direkte, om end vel paa indirekte Maade. Han blev derfor taget til Fange af Tyskerne og, bundet paa Hænder og Fødder, kastet paa en Kassevogn som et Stykke Kvæg og skumplet den lange Vej først til Haderslev og derfra til Flensborg, hvor han sad i tre Ugers strængt Fængsel, indtil gamle Stiftamtmand Nielsen ved en energisk Optræden fik ham udløst. Da Kongen var i Kolding efter Krigens Ophør dekorerede han ham egenhændig med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Da jeg, som rimeligt var, omtalte dette i Talen ved hans Jordefærd, kom en Mand hen til mig bagefter og sagde, at det havde han aldrig

hørt noget om, og han havde dog været der et Par Aar og interesserede sig for sligt. Men det er jo en Skam, synes jeg, at sligt ikke bliver omtalt, det burde drages frem atter og atter, det burde fortælles for Børnene i Skolen. De bør have et Indtryk af, at det er ikke blot i gamle Dage, at der var en Hans Madsen i Svanninge, der kunde gøre en heltmodig Gerning, men at sligt opleves ogsaa nuomstunder midt iblandt os, naar Lejlighed er dertil. — Herude ved Vesterhavet er der sikkert ogsaa Beretninger om heltmodige Bedrifter i Kamp mod Vestervovvov, som fortjener at opbevares og gemmes. Det er som Regel ikke nogen morsom Læsning, man finder i Ministerialtidende, men en Gang om Aaret kommer der en Beretning om Redningsvæsenets Arbejde i det forløbne Aar, som er i høj Grad interessant, og som det undrer mig, at andre Blade ikke faar fat paa, og den har jo tilmed den Fordel, at den er fuldtud paalidelig. — Endelig skal jeg endnu nævne de Personligheder i Fredens og Kulturens, i Skolens og Kirkens, i Fædrelandets og Folkets Tjeneste, som lever eller for ikke længe siden har levet iblandt os. Har vi ikke af de største, lad os saa kun nøjes med dem, der er lidt mindre, naar de ellers er knyttet til Stedet og Egnen. Forøvrigt kan man gerne regne en Mand som Niels Jokum Termansen til de store, denne mærkelige Bonde-mand i Vadmelskofte, der kunde holde historiske Foredrag, saa Professorer med spændt Opmærksomhed lyttede dertil, men dog er størst ved den Aandens og Hjærtets Adel, der præger ham i al hans Færd. En saadan Mands Navn og Liv burde atter og atter fremdrages i Skolen. En Mand som gamle Sveistrup i Vejen fortjener ej heller saa hurtig at glemmes, og der kunde vel nævnes mange andre, men ofte maa man

sande: Ja, Aarene rulle og skiftes om paa Jord, og vore Navne glemmes som Sne, der faldt ifjor.

Men det er da dette, jeg gjerne vil hævde og slaa til Lyd for, at Vejen til Oplivelse af den historiske Sans gaar igennem Lokalhistorien, den stedlige Egns Historie. Det gælder i Almindelighed, og det har sin store Betydning ogsaa paa Skolens Omraade. Den første Op-gave for en Historielærer er den geografiske. Sorg for og arbejd paa at sætte Dem ind i den Egns historiske Minder og Steder og Personligheder, hvorpaa De virker, og tag Stav i Haand, naar Lejligheden er dertil, og for Børnene rundt til disse Steder og fortæl dem Historien »paa Stedet«. Gør det først i den nærmeste Kreds og saa lidt videre ud. Jeg vilde ønske, at de Rejser, der foretages med Børnene om Sommeren, og hvortil Staten yder gratis Jærnbane kørsel, men som jo væsentlig bliver Fornøjelsesrejser — og jeg under gjerne Børnene den Fornøjelse —; men jeg vilde ønske, at de kunde faa et Supplement, saaledes at der var Lejlighed til oftere at kunne rejse med en *mindre*, ja navnlig dette en *mindre*, Kreds af større Born hen til vort Lands historiske Steder for at fortælle dem Historien paa Stedet. Men, som sagt, begynd med det nærmeste. Og vil nogen sige: ja men hvorledes skal vi faa noget at vide derom, saa vil jeg sige, det vil næppe være saa vanskeligt at finde Kilder, naar man ellers søger derefter. Allerede i Trap vil der være adskilligt, og i Oluf Nielsens Herredsbeskrivelser hernede fra det sydvestlige Jylland er der saare meget. Men forøvrigt er der for Tiden en Tanke fremme, som jeg vil slutte med at berøre. Der er en lille Kreds af historisk interesserede Mænd, der efter Initiativ af Stiftamtmand Stemann og Højskoleforstander Schrøder har talt om at se at faa

dannet et »Historisk Samfund for Ribe Amt«. Det skulde først og fremmest sysle med Lokalhistorien her for dette Amts vedkommende og vilde derigennem se at oplive den historiske Sans. Der blev holdt et Møde om Sagen kort før Jul paa Askov Højskole, der dog blev væsentlig forstyrret ved Snehindringer, og der vil i Slutningen af denne Maaned, den 27., blive holdt Møde i Ribe og ventelig i næste Maaned i Varde, hvor man gjerne vilde se at faa et Indtryk af, om der var nogen Jordbund for Sagen og se at faa Samfundet stiftet. Jeg nævner nu Sagen her i Haab om, at mange af de tilstedeværende vilde interessere sig for den; thi dens heldige Udfald vil ikke mindst bero paa, at man kunde faa Lærerne med til at interessere sig for og arbejde for Sagen rundt om i deres Kreds. Det er da Tanken, i hvert Fald er det da min, hvis Samfundet vinder fornøden Tilslutning, at der skulde udgives en Aarbog, hvori Egnens og Sognenes historiske Minder og Steder og Personligheder efterhaanden kunde blive beskrevet, og hvori tænker jeg, der ogsaa kunde samles saadanne historiske Smaastykker, som af og til findes i de lokale Blade, men som dér forsvinder i al den øvrige Mangfoldighed, og som man sjældent senere kan faa fat paa, naar man vil bruge det. Naar denne Aarbog — det falder mig nu lige ind — blev prydet med et Titelbillede, hvorpaa man saa Ribe Domkirke og Tirslund store Sten, og saa en Randtegning, hvori der med snirklede Bogstaver efter Tidens Skik stod skrevet »og nu skal Rive Taarn og Tirslund store Sten hænge i din Næs' osv., saa skulde det være sært, om ikke en og anden fik Lyst til at fortælle, og i hvert Fald er jeg vis paa, der er mange, der fik Lyst til at læse.

Men dette være nu henstillet til Deres Overvejelse.

Det er ikke af den Grund, jeg har valgt at tale om dette Emne, om end det maaske nok har givet en vis Foranledning dertil; men jeg mener, at selve Emnet har betydelig pædagogisk Interesse.

Foranstaaende Foredrag, der blev holdt som Indledningsforedrag til en Forhandling paa Skolemødet i Esbjerg Fastelavnsmandag 1902, fremsættes her til nærmere Oplysning om nogle af de Tanker, man har havt for Øje ved Dannelsen af »Historisk Samfund for Ribe Amt«. Efter Foredraget udviklede der sig en livlig Forhandling, hvori mange af de tilstedeværende gav de fremsatte Tanker og Tanken om Oprettelsen af nævnte Samfund deres Tilslutning. En enkelt Taler nærede dog nogen Frygt for, at en saadan Virksomhed for en enkelt, begrænset Landsdels Vedkommende skulde fremme det provinsielle og særlige paa det almenes Bekostning. Stiftamtmand Stemann, der ogsaa var tilstede, henviste imidlertid i saa Henseende til de forskellige bestaaende historiske Selskaber for Jylland, Fyn, Lolland-Falster m. fl., der ikke havde svækket Sansen for den almindelige Fædrelandshistorie; tværtimod, var den historiske Sans først vakt for et mere begrænset Omraade, vilde den uvilkaarlig søge at omfatte mere og komme baade de tidligere bestaaende Selskabers Virksomhed og hele Fædrelandets Historie tilgode.
